

2014RGW41

DATUM 17-3-2014
AAN Statencommissies RGW
VAN Bart Krol
ONDERWERP Toezegging informatie betreffende uitkoop en verkabeling bij hoogspanningsverbindingen

In de vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water van 24 februari 2014 heb ik naar aanleiding van de rondvraag toegezegd u informatie te geven over het rijksbeleid inzake uitkoop en verkabelen bij hoogspanningsverbindingen. Middels dit memo doe ik deze toezegging gestand.

Formulering vraag en toezegging: Heeft de provincie kennis genomen van de recente wettelijke ontwikkelingen op het gebied van de hoogspanningsleidingen? Is het college bereid om een korte notitie ter bespreking in deze commissie ten aanzien van de mogelijke rollen van de provincie op dit punt op te stellen voor 1 april?

Beantwoording:

Ontwikkeling in het kort.

Het bovengrondse hoofdspanningsnet in Nederland bestaat uit verschillende sterktes, met name 380 KV en 150 KV. Het 380-KV net verzorgt het grootschalig landelijk transport tussen centrales en het regionale net. In de provincie Utrecht is dat de lijn Abcoude-Breukelen-Woerden. Het 150-KV net verzorgt het regionale transport naar de eindgebruikers. In de provincie Utrecht is dat bovengronds Abcoude – Breukelen – Lage Weide centrale – Nieuwegein – Veenendaal. Ondergronds is dat grofweg de lijn Lage Weide centrale – De Bilt - Amersfoort – Bunschoten. De minister is voornemens woonbebouwing nabij bovengrondse hoogspanningslijnen te voorkomen door hetzij woningen op te kopen, hetzij de verbinding onder de grond te brengen. Het ondergronds brengen wordt aangeduid als verkabelen.

De kosten van het uitkoop- en verkabelingsprogramma zullen worden verrekend in de energieprijzen via een opslag op de aan gebruikers te verrekenen transportkosten. Hiertoe is een wetswijziging noodzakelijk. Het programma zal gefaseerd worden uitgevoerd vanaf 2017.

De provincie en betrokken gemeenten hebben zich al geruime tijd ingezet voor verkabeling in deze regio.

Vrijwaringszones en voorzorgbeginsel

Alvorens in te gaan op de directe aanleiding tot en inhoud van het uitkoop- en verkabelingsprogramma, in deze paragraaf een korte toelichting op het voorzorgbeginsel en vrijwaringszones. Het voorzorgbeginsel is indirect de aanleiding tot het programma en wordt genoemd in het bij uw vragen overlegde krantenartikel (reformatorisch dagblad 14 februari 2014).

In oktober 2005 (aangevuld november 2008) heeft de toenmalige staatssecretaris geadviseerd afstanden in acht te nemen tussen hoogspanningsverbindingen en gevoelige objecten. Gevoelige objecten zijn woonbebouwing, scholen en andere voorzieningen waar kinderen tot 15 jaar gedurende minstens een jaar vrijwel dagelijks verblijven. De reden hiertoe is dat er mogelijk een statistisch verband is tussen het optreden van leukemie bij jonge kinderen en de consequente nabijheid van hoogspanningsverbindingen. Sinds het advies is een daadwerkelijk verband nog niet aangetoond of is een verklaring te geven welk aspect van hoogspanningsverbindingen de oorzaak zou kunnen zijn. Het advies geldt dan ook als voorzorgsmaatregel, over te nemen bij nieuwe situaties. Uit voorzorg neemt men de electromagnetische veldsterkte als mogelijke oorzaak. Aangezien veel huishoudelijke apparaten een grotere veldsterkte kennen zonder dit statistisch verband, is vooralsnog niet aangetoond dat de oorzaak daadwerkelijk hier te vinden is. Andere oorzaken lijken echter nog minder vanzelfsprekend.

Als voorzorgsmaatregel wordt een zone geadviseerd van 0,4 MicroTesla, waar de Europese wettelijke norm 100 MicroTesla voorschrijft. Deze maat betekent in de praktijk een zone van 60 tot 100 meter aan weerszijden van bestaande 150-KV verbindingen. Door technische aanpassingen kan deze zone sterk verkleind worden. Nieuwe type masten en ophanging reduceren de zone tot de zakelijke rechtsstrook van ca. 30 meter.

In de provinciale Structuurvisie 2005-2015 heeft u het advies overgenomen. In een beroepsprocedure naar aanleiding van onder andere de opname van het voorzorgbeginsel in deze Structuurvisie heeft het gerechtshof Amsterdam in december 2009 bepaald dat terecht het voorzorgbeginsel bij stedelijke ontwikkelingen wordt gehanteerd.

Aanleiding en voorgeschiedenis verkabelingsprogramma.

Het voorzorgbeginsel heeft betrekking op nieuwe situaties; hetzij woningbouw versus de verbindingen of omgekeerd. Bestaande situaties vallen buiten het voorzorgbeginsel. Een en ander leidde tot duidelijke verschillen in ruimtelijke inpassing en de maatschappelijke vraag om ook in bestaande situaties bewoners te ontlasten van deze verbindingen.

Daarnaast is 2009 met de vaststelling van de Structuurvisie Elektriciteitsvoorziening III het uitruilbeginsel afgesproken ten einde het aantal bovengrondse verbindingen niet te laten toenemen: voor iedere kilometer nieuwe verbinding boven de grond (die niet verkabeld kan worden) moet een verbinding onder de grond worden gebracht.

In 2011 heeft de toenmalige minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie aangegeven een regeling te gaan uitwerken om bewoners zoveel mogelijk te ontlasten van hoogspanningsverbindingen (door woongebieden) en daartoe mogelijk alle verbindingen in Nederland te verkabelen.

In 2013 heeft minister Kamp het uitkoop- en verkabelingsprogramma aan de Kamer voorgelegd. Eind 2013 zijn betrokken gemeenten formeel geïnformeerd over het programma zoals het nu voorligt.

In 2014 zal een wetswijziging worden voorgelegd ten einde de kosten van het programma, welke ten laste vallen van het Rijk, te mogen verrekenen in de energieprijzen. Deze vormt de basis voor doorbelasting aan consumenten en bedrijven in de transporttarieven.

In 2017 zal het programma starten. Het verkabelingsprogramma loopt tot ca. 2030

Inhoud uitkoop- en verkabelingsprogramma.

Het uitgangspunt is alle verbindingen waar mogelijk te verkabelen. Bij beperkte aanwezigheid van woningen wordt om financieel-efficiënte redenen afgezien van verkabelen. Technisch is het niet mogelijk om te verkabelen bij een sterkte van meer dan 150 KV. Buiten de bevolkingskernen en bij sterkte van meer dan 150 KV wordt gekozen voor uitkoop van woningen direct gelegen onder de verbindingen. Uitkoop is vrijwillig. Verbindingen door woongebieden komen voor verkabeling in aanmerking. De totale kosten worden geraamd op 140 miljoen voor uitkoop en 440 miljoen euro voor verkabelen.

De kosten van de aankoop komen ten laste van het Rijk. De kosten voor het verkabelen komen voor 25% ten laste van de betrokken gemeente. Indien een gemeente niet kan bijdragen, vervalt voor haar de mogelijkheid gebruik te maken van het verkabelingsprogramma.

Specifieke situaties in de provincie

Alle Utrechtse gemeenten aan de 150-KV lijn kennen woongebieden waarmee voldaan wordt aan die voorwaarde van het verkabelingsprogramma. Alle gemeenten kennen losstaande woningen (boerderijen) welke in aanmerking kunnen komen voor uitkoop. Er is ons geen financiële doorberekening bekend van gemeenten anders dan bij de onderstaande gemeenten.

Mede op gemeentelijk verzoek is specifieke inzet richting het Rijk gepleegd met de gemeenten Nieuwegein, Utrecht en Veenendaal in beeld.

Nieuwegein

Het advies uit 2005 omtrent het voorzorgbeginsel werd halverwege de stedelijke ontwikkeling van het noordelijke deel van Nieuwegein (Blokhoeve e.o.) uitgebracht. Dit leidde er toe dat een deel van de nieuwbouw inmiddels gebouwd was conform eerdere richtlijnen en het corresponderende deel aan de andere zijde van de lijn niet afgebouwd werd. Op grond van deze ongewenste situatie is de gemeente sinds die datum in overleg over het verplaatsen of verkabelen van de verbinding. Verplaatsing richting de A12 kan toekomstige ontwikkelingen in de A12 zone belemmeren. Verkabelen is kostbaar. Naast gemeentelijk ruimtelijk belang spelen in de A12-zone ook provinciale en rijks verstedelijkingsdoelen. Door een combinatie te leggen tussen de gronden met bestaande woningen (waarmee voldaan wordt aan deze voorwaarde verkabelingsprogramma) met de gronden welke beschikbaar komen voor afronding van de verstedelijkingsopgave, kan deze regio voldoen aan de financiële voorwaarde vanuit het Rijk. Een vroege plek in de fasering vanaf 2017 is daarbij essentieel.

Utrecht

De bouw van de wijk Leidsche Rijn was een van de aanleidingen tot het landelijke voorzorgbeginsel. Bij de bouw is een deel van de 150-KV verkabeld. Het bovengrondse deel loopt door Rijnenburg alvorens af te buigen naar Nieuwegein. De gemeente sluit zich aan bij het regionaal bezien van het verkabelen, met name in samenwerking met oplossingen voor Nieuwegein.

Veenendaal

Met name de gemeente Veenendaal kent veel woonwijken direct gelegen onder de verbinding. Ten tijde van het advies over het voorzorgbeginsel (2005) is verplaatsing van de verbinding geschat op circa 40 miljoen euro, mede door de aanwezigheid van een ook te verplaatsen trafostation. Momenteel laat Veenendaal door Tennet een berekening maken gericht op het verkabelingsprogramma. De gemeente kent weinig vrijkomende gronden welke na verkabeling ingezet kunnen worden als financiële drager voor hun bijdrage aan het Rijk.

Inzet regio tot heden

Ten tijde van de Structuurvisie 2005-2015 en het voorzorgbeginsel (2005) hebben uw Staten in debat met gemeenten en deskundigen gesproken over mogelijke provinciale inzet voor het uitplaatsen van verbindingen welke binnen de geadviseerde afstand tot woningen liggen. Er is toen met name ingezoomd op gemeenten met urgente vragen, te weten Nieuwegein met verstedelijkingsopgaven en Veenendaal met bestaande woningen tot onder de verbindingen. Bij Maarssen speelde in die tijd de, inmiddels uitgevoerde, aanpassing van de verbinding waarbij tevens woningen buiten de zone werden gehouden. Uitplaatsen of verkabelen bleek met name voor Veenendaal een financiële afweging. Mede door de aanwezigheid van een trafo-station in Veenendaal bleek uitplaatsing financieel niet mogelijk. U zag voor de provincie met name een verbindende rol tussen regio en het Rijk.

Vanaf 2005 heeft de provincie actief gecommuniceerd richting het Rijk inzake het verkabelen of verplaatsen van 150 KV lijnen. Gekoppeld aan het uitruilbeginsel van SEV III is ingezet op een prioriteitenlijst gebaseerd op mate van aantal gehinderden en voortgang beoogde verstedelijking. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld inzet op louter nabijheid ten opzichte van de nieuwe bovengrondse lijn. In deze optiek zijn met nadruk Veenendaal en de A12-zone in beeld gebracht. Na aankondiging van het uitkoop- en verkabelingsprogramma in 2011 is provinciale inzet hierop voortgezet. In 2011 gericht op het informeren van de regio van de komst van dit programma tot, op verzoek van gemeenten, in 2012 inzet richting het Rijk op ontwikkeling van het uitkoop- en verkabelingsprogramma. Op hun verzoek is opgetrokken met de gemeenten Nieuwegein en Utrecht in U-10 verband richting het Rijk. De gemeente Veenendaal heeft zelf actief geopereerd richting het Rijk. Zo heeft zij onder andere in mei 2013 leden van de Tweede Kamer geïnformeerd.

Mogelijke vervolg stappen, provinciale inzet.

Om deze regio te kunnen laten profiteren van het verkabelingsprogramma is inzet nodig op een prioritering in het programma. Ik zie hier een bestuurlijke rol voor de provincie.